

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 10/2010 vp

Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta

Sivistysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Sivistysvaliokunta on 8 päivänä kesäkuuta 2010 pyytänyt sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalta lausuntoa valtioneuvoston selonteosta kulttuurin tulevaisuudesta (VNS 4/2010 vp). Lausunto on pyydetty kulttuurin hyvinvointivaikutuksista.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kulttuuriasianneuvos Mervi Tiensuu-Nylund, opetus- ja kulttuuriministeriö
- ohjelmajohtaja Maija Perho, sosiaali- ja terveysministeriö
- toiminnanjohtaja Janne Juvakka, Terveystieteiden edistämisen keskus ry (Tekry).

Lisäksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos on antanut kirjallisen lausunnon.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta rajaa lausuntonsa koskemaan taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia.

Taiteen ja kulttuurin merkitys ihmisen kokonaishyvinvoinnin kannalta on kiistaton. Taiteella ja kulttuurilla on merkittäviä luovuutta, aktiivisuutta, osallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia lisääviä vaikutuksia kaikissa ikäryhmissä. Ne myös edistävät sosiaalista koheesiota ja ehkäisevät syrjäytymistä. Kyse ei ole pelkästään taiteen ja kulttuurin keinojen käyttämisestä esimerkiksi terveydenhuollossa ja hoivatyössä, vaan niiden käytöstä myös työyhteisön ilmapiirin, työtyytyvyyden, osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämiseksi.

Selonteossa viitataan terveyden edistämisen politiikkaohjelman toimenpiteenä käynnistet-

tyyn kulttuurin terveydellisten ja hyvinvointivaikutusten edistämishankkeeseen. Tämä Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelma sisältää useita tärkeitä toimenpide-ehdotuksia vastustahoiheen ja toteutusaikatauluineen.

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta pitää tärkeänä, että toimintaohjelman toteutuminen ja toiminnan jatkuminen turvataan myös ohjelmakauden jälkeen. Tämän vuoksi on tarpeen lisätä valtion, kuntien ja elinkeinoelämän toimijoiden tietoisuutta taiteen ja kulttuurin merkityksestä. Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta korostaa toimenpiteiden toteuttamista eri hallinnonalojen välisenä yhteistyönä sekä yhdessä kolmannen sektorin kanssa. Valtion ja kuntien taidelaitosten samoin kuin kulttuurin vapaan kentän toimijoiden voimavarojen turvaaminen on nähtävä tärkeänä

myös hyvinvointipolitiikan kannalta. Toimintaohjelman hyvistä ehdotuksista valiokunta nostaa esiin esimerkiksi asiakkaan kulttuuritarpeiden ja -toivomusten kirjaamisen hoito- ja palvelusuunnitelmiin.

Terveysten edistämisen ja syrjäytymisen estämisen näkökulmasta on useita esimerkkejä taiteen ja kulttuurin harrastamisen myönteisistä vaikutuksista sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ennalta ehkäisemisessä ja kuntoutumisessa. Taiteen ja kulttuurin keinojen ja menetelmien käytöstä on hyviä kokemuksia esimerkiksi lastensuojelutyössä, aivoinfarktista toipuvien kuntouttamisessa, muistisairauksien hoidossa, vanhustenhuollossa ja mielenterveystyössä. Taide- ja kulttuuritoiminnan avulla on mahdollista pitää työ- ja toimintakykyä yllä myös lomautuksen tai työttömyyden kohdatessa.

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämisen kannalta on tärkeää, että esimerkiksi koulujen ilmaisutaidon opetuksella kehitetään lasten sosiaalisia taitoja ja edesautetaan siten myös ongelmatilanteiden tunnistamista ja vähennetään syrjäytymisen vaaraa. Kansainvälisten tutkimusten mukaan taito- ja taideaineiden opetus edistää muiden aineiden oppimista. Taidekasvatusta on syytä vahvistaa myös varhaiskasvatuksessa, neuvoloissa ja päiväkodeissa.

Valiokunta pitää tärkeänä selonteossa ehdotettua kulttuuristen oikeuksien toteutumisen, saatavuuden ja saavutettavuuden edistämistä läpäisevästi eri väestöryhmissä. Tutkimusten mukaan kulttuurin harrastaminen vaikuttaa posi-

tiivisesti erityisesti itse koettuun terveydentilaan. Taiteen ja kulttuurin yhdenvertaisen saavutettavuuden kannalta on tärkeää huolehtia esimerkiksi julkisen palvelun radio- ja televisiotoiminnan toimintaedellytyksistä erityisryhmien tarvitsemat palvelut huomioiden. Samoin kirjastot, museot ja arkistot edistävät kulttuurien vuoropuhelua ja lisäävät mahdollisuuksia omakohtaiseen osallisuuteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Lisäksi kuntalaisia tulee kannustaa olemassa olevan kulttuuritarjonnan nykyistä aktiivisempaan käyttöön sekä yhteisöjä julkisten tilojen käyttämiseen myös kulttuuritoimintaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että taiteen ja kulttuurin vaikutuksia kansalaisten terveyteen ja hyvinvointiin tutkitaan ja niiden hyödyntämistä pyritään kehittämään. Tutkimuksilla on saatu osoituksia siitä, että sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman vahvistamisella voidaan vaikuttaa terveyskäyttäytymiseen ja vähentää sosioekonomisia terveyseroja. Tämän vuoksi tarvitaan lisää tutkimusta siitä, minkälaisilla keinoilla sosiaalinen ja taloudellinen pääoma yhdessä kulttuurisen pääoman kanssa tuottavat terveyttä, vähentävät syrjäytymistä ja lisäävät hyvinvointia.

Lausunto

Lausuntonaan sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että sivistysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 28 päivänä syyskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Inkeri Kerola /kesk	Jukka Mäkelä /kok
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Markku Pakkanen /kesk
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Päivi Räsänen /kd
	Risto Autio /kesk	Paula Sihto /kesk
	Arja Karhuvaara /kok	Lenita Toivakka /kok
	Anneli Kiljunen /sd	Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.